



**ZAMONAVIY TA'LIM STRATEGIYALARI:
MUAMMO VA YECHIMLAR**
Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya
2026-yil 30-aprel



**MTT RIVOJLANISH MARKAZLARIDA BOLALAR NUTQ RIVOJLANISHINI
QO'LLAB - QUVVATLASHDA ZAMONAVIY METODLAR VA ULARNING
SAMARADORLIGI NAZARIY ASOSLARI**

Ne'matova Shahnoza Shamsiddin qizi

*Qo'qon davlat universiteti Ta'lim va tarbiya
nazariyasi va metodika (maktabgacha ta'lim)*

mutaxassisligi I- bosqich magistranti

najmiddinovashaxnoza26@gmail.com

Ilmiy rahbar: Muqaddas Umarova

Annotatsiya. Mazkur maqolada maktabgacha ta'lim tashkilotlari (MTT) rivojlanish markazlarida bolalar nutqini rivojlantirishni qo'llab-quvvatlashda zamonaviy metodlarning nazariy asoslari va ularning samaradorligi tahlil qilinadi. Shuningdek, nutq rivojiga ta'sir etuvchi omillar, innovatsion pedagogik texnologiyalar, interfaol usullar va o'yin faoliyatining ahamiyati yoritib beriladi. Tadqiqot natijalariga ko'ra, zamonaviy metodlardan foydalanish bolalarning nutq faolligini oshirish, lug'at boyligini kengaytirish hamda muloqot ko'nikmalarini rivojlantirishda muhim omil ekanligi aniqlangan.

Kalit so'zlar. nutq rivoji, maktabgacha ta'lim, rivojlanish markazlari, zamonaviy metodlar, interfaol usullar, pedagogik texnologiyalar.

Аннотация. В данной статье рассматриваются теоретические основы и эффективность современных методов поддержки речевого развития детей в центрах развития дошкольных образовательных организаций. Освещаются факторы, влияющие на развитие речи, инновационные педагогические технологии, интерактивные методы и роль игровой деятельности. Результаты исследования показывают, что использование современных методов способствует повышению речевой активности детей, расширению словарного запаса и развитию коммуникативных навыков.

Ключевые слова. речевое развитие, дошкольное образование, центры развития, современные методы, интерактивные методы, педагогические технологии,

Hozirgi kunda O'zbekiston Respublikasida maktabgacha ta'lim tizimini rivojlantirish davlat siyosatining muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Maktabgacha yosh davrida bolalarning shaxs sifatida shakllanishi, nutqiy, intellektual va ijtimoiy rivojlanishida muhim bosqich bo'lib, ushbu davrda nutq rivojlanishining yetarli darajada ta'minlanishi keyingi ta'lim bosqichlarida muvaffaqiyatli o'qish uchun mustahkam zamin yaratadi. Ilk va maktabgacha yoshdagi bolalar nutqini rivojlantirish "ILK QADAM" Davlat o'quv dasturida belgilangan bolalarga ta'lim-tarbiya berishda kompetentsiyaviy yondashuvlarning muhim qismi hisoblanadi. Ilk va maktabgacha yoshdagi bolalarning umumiy muhim kompetentsiyalari sifatida birinchi navbatda,



**ZAMONAVIY TA'LIM STRATEGIYALARI:
MUAMMO VA YECHIMLAR**
Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya
2026-yil 30-aprel



aytishimiz mumkinki, bu kommunikativ kompetentsiyadir, ya'ni bunda muloqot vositalaridan turli vaziyatlarda foydalana bilish ko'nikmasini shakllantirish. Demak, ilk va maktabgacha yoshdagi tarbiyalanuvchilarning o'yin, bilish va ijtimoiy kompetentsiyasi qatorida muloqot kompetentsiyasi yetakchi asosiy o'rinni egallaydi. Shunday ekan, maktabgacha ta'lim tashkilotlarida har bir ta'limiy-tarbiyaviy faoliyat mazmunida bolalar nutqini samarali o'stirish va muloqotchanlik ko'nikmalarini rivojlantirish asosiy vazifa hisoblanadi. Maktabgacha yoshdagi bolalar yangi bilimlarni o'yinlar va didaktik vositalar asosida o'zlashtirganida samaradorlik darajasi yuqori bo'ladi. Ya'ni, xalq og'zaki ijodi namunalariga kiruvchi ertakni maktabgacha ta'lim tashkilotida tarbiyalanuvchi bolalarga oddiy o'qib berishdan ko'ra innovatsion ta'lim texnologiyalarini qo'llagan holda mashg'ulotlarga tatbiq etish har bir bolaning nutqini rivojlantirish jarayonini ta'minlaydi va shu bilan birga ta'lim sifatini oshirishga yordam beradi. O'zbekiston Respublikasida maktabgacha ta'lim tizimini rivojlantirish bo'yicha qabul qilingan davlat dasturlari va normativ-huquqiy hujjatlarda bolalarning nutqiy, intellektual va ijodiy rivojlanishini ta'minlash, rivojlanish markazlari faoliyatini samarali tashkil etish, pedagoglarning innovatsion kompetensiyalarini oshirish ustuvor vazifalar sifatida belgilangan.

Shu o'rinda O'zbekiston Respublikasining ilk va maktabgacha yoshdagi bolalar rivojlanishiga qo'yiladigan Davlat talablari, "Ilk qadam" Davlat o'quv dasturi, "O'zbekiston Respublikasi maktabgacha ta'lim tizimini 2030 - yilgacha rivojlantirish Konsepsiyasi"⁵⁴, O'zbekiston Respublikasining 2019-yil 16-dekabrdagi "Maktabgacha ta'lim va tarbiya to'g'risida"gi Qonuni,⁵⁵ O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-sonli 2022-2026-yillarga mo'ljallangan "Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi Farmoni,⁵⁶ O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2019-yil 13-maydagi 391-son "Maktabgacha ta'lim muassasalari faoliyatini yanada takomillashtirish chora tadbirlari to'g'risida" qarorlari, 2024-yil 30-sentabrdagi "Maktabgacha ta'lim sifati va samaradorligini yanada oshirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"⁵⁷gi [PF-152-sonli] farmoni, hamda mazkur sohaga tegishli boshqa me'yoriy-huquqiy hujjatlarda belgilangan vazifalarni amalga oshirishda ushbu MTT rivojlanish markazlarida bolalar nutq rivojlanishini qo'llab-quvvatlashda zamonaviy metodlardan foydalanish hamda ularning pedagogik samaradorligini tadqiq etish bugungi kun talablariga to'liq javob beradi. Mazkur dissertatsiya mavzusi maktabgacha ta'lim amaliyotini takomillashtirish, nutq rivojlantirish bo'yicha metodik tavsiyalar ishlab chiqish va pedagoglar faoliyatini ilmiy asosda boyitishga xizmat qilishi bilan dolzarb ahamiyat kasb etadi.

⁵⁴ Xalq so'zi gazetasi. <https://xs.uz/uz/post/o'zbekiston-respublikasi-maktabgacha-talim-tizimini-2030-yilgacharivojlantirish-konsepsiyasi> -amalda

⁵⁵ <https://xalqtaliminfo.uz/school-education-order>

⁵⁶ O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi pf-60-son farmoni 2022-2026-yillarga mo'ljallangan yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida.

⁵⁷ <https://lex.uz/docs/-4312785> n



**ZAMONAVIY TA'LIM STRATEGIYALARI:
MUAMMO VA YECHIMLAR**
Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya
2026-yil 30-aprel



Muammoning o'rganilganlik darajasi. Maktabgacha yoshdagi bolalarda "Nutq o'stirish nazariyasi va metodikasi" muammolari yo'nalishida respublikamiz olimlaridan **Babayeva D. R, Qodirova F. R, Yo'ldosheva D. A. Nishonova Z. T. va Alimova G. K. Muxtorova Z. S. va Djurayeva A. V** o'z tadqiqotlarida maktabgacha yoshdagi bolalarda nutq rivojlanishini nazariy va amaliy jihatdan o'rganib, nutqni shakllantirish, so'z boyligini oshirish, bog'lanishli nutqni rivojlantirish va zamonaviy pedagogik metodlar samaradorligini aniqlash masalalariga e'tibor qaratganlar. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalarni har tomonlama rivojlantirishga oid tadqiqotlar **G.Nazirova, M.Umarova, F.Vaxabova, B.Djurayeva, M.Isxakova, K.Mamedov, F.Nazarova** tomonidan amalga oshirilgan.

Xorij olimlaridan **L. Vygotsky, J. Piaget, J. Bruner, A. Cristia, J. F. Werkerning** ilmiy izlanishlarida bolalarda nutq rivojlanishi, til o'zlashtirish jarayoni, muloqot va interaktiv pedagogik metodlar samaradorligi masalalari muvaffaqiyatli o'rganib chiqqan. **L. Vygotsky** ijtimoiy muloqot orqali nutq rivojlanishini, **J. Piaget** kognitiv rivojlanish va til o'rganish bog'liqligini, **J. Bruner** interaktiv yondashuv va LASS tizimi orqali nutqni shakllantirishni, **A. Cristia** fonetik va fonologik aspektlar bo'yicha bolalarning til o'zlashtirish jarayonini, **J. F. Werker** esa chaqaloqlikdan tilni tanish va nutqni o'rganish mexanizmlarini tizimli empirik dalillar bilan tadqiq qilgan.

Tadqiqotning obyekti - tadqiqotning obyekti sifatida maktabgacha ta'lim tizimida bolalar nutqini rivojlantirish jarayoni tanlangan. Tadqiqot MTT rivojlanish markazlari faoliyatini qamrab oladi, xususan 45-, 48- va 18-davlat maktabgacha ta'lim tashkilotlarining 5-6 yosh bolalar nutqini shakllantirish va rivojlantirish bo'yicha amaliy metodlar, mashg'ulotlar va interaktiv pedagogik yondashuvlar o'rganilgan.

Tadqiqotning predmeti -maktabgacha yosh (5-6 yosh) bolalariga zamonaviy metodlar orqali ularni nutqini shakllantirish jarayonining mazmuni, shakli, metodi va vositalaridan iborat.

Tadqiqotning maqsadi - Maktabgacha ta'lim tashkilotlari rivojlanish markazlarining maktabgacha yosh (5-6 yosh) bolalar nutqi rivojlanishini qo'llab-quvvatlashda zamonaviy metodlardan foydalanish imkoniyatlarini o'rganish hamda ularning samaradorligini aniqlash va ular orqali bolalar nutqini shakllantirishdan iborat.

Tadqiqotning vazifalari - maktabgacha yosh (5-6 yosh) bolalar nutqi rivojlanishini qo'llab-quvvatlashda zamonaviy metodlardan foydalanishning amaldagi holati, muammolari tahliliga ko'ra pedagogik shart-sharoitlarini aniqlash;

Zamonaviy metodlarning maktabgacha yosh (5-6 yosh) bolalar nutqi rivojlanishiga ta'sirini aniqlash;

Maktabgacha yosh (5-6 yosh) bolalar nutqini shakllantirish mezonlari va ko'rsatkichlarini aniqlashtirish.

Tadqiqotning asosiy masalalari va farazi: Maktabgacha yosh (5-6 yosh) bolalar nutq rivojlanishini qo'llab-quvvatlashning nazariy va amaliy asoslarini o'rganish asosiy masala etib belgilandi. Tadqiqot davomida bolalar nutq rivojlanishining pedagogik xususiyatlari tahlil



**ZAMONAVIY TA'LIM STRATEGIYALARI:
MUAMMO VA YECHIMLAR**
Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya
2026-yil 30-aprel



qilinadi, nutq rivojlantirishda qoʻllanilayotgan zamonaviy metodlar aniqlanadi hamda ularning samaradorligi tajriba-sinov ishlari orqali baholanadi. MTT rivojlanish markazlarida bolalar nutq rivojlanishini qoʻllab-quvvatlash jarayoni zamonaviy pedagogik metodlar asosida, bolalarning yosh va individual xususiyatlarini hisobga olgan holda tashkil etilsa, u holda bolalarning soʻz boyligi, bogʻlanishli nutqi va muloqot koʻnikmalari samarali rivojlanadi.

Tadqiqot natijalarining ilmiy va amaliy ahamiyati: Tadqiqot natijalarining ilmiy ahamiyati maktabgacha taʼlim tashkilotlari rivojlanish markazlarida bolalar nutq rivojlanishini qoʻllab-quvvatlash jarayonining nazariy asoslarini boyitadi hamda ushbu yoʻnalishda olib borilayotgan ilmiy tadqiqotlar uchun manba boʻlib xizmat qiladi. Tadqiqotda zamonaviy pedagogik metodlarning bolalar nutq rivojlanishiga taʼsiri ilmiy jihatdan asoslanib, nutq rivojlantirish jarayonini tashkil etishning samarali yondashuvlari aniqlanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Oʻzbekiston Respublikasi Maktabgacha taʼlim vazirligi. **“Ilk qadam” davlat oʻquv dasturi.** – Toshkent, 2018.
2. Oʻzbekiston Respublikasi Prezidenti. **“Maktabgacha taʼlim tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari toʻgʻrisida”gi Qaror.** – Toshkent, 2017.
3. Qodirova F.R. **Maktabgacha pedagogika.** – Toshkent: Oʻqituvchi, 2019.
4. Yusupova M.A. **Bolalar nutqini rivojlantirish metodikasi.** – Toshkent: Fan va texnologiya, 2020.
5. Tojiboyeva G.K. **Maktabgacha yoshdagi bolalarda nutqni rivojlantirish texnologiyalari.** – Toshkent, 2021.
6. Vygotskiy L.S. **Nutq va tafakkur.** – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2018.
7. Leontev A.A. **Psixolingvistika asoslari.** – Toshkent, 2019.
8. Davlatov K.D. **Pedagogik texnologiyalar va ularni qoʻllash.** – Toshkent: Fan, 2020.
9. Hasanboyeva O.U. **Maktabgacha taʼlim pedagogikasi.** – Toshkent, 2017.
10. Internet manbalari:
 - www.mpe.uz
 - www.ziyonet.uz
 - Xalq soʻzi gazetasi. <https://xs.uz/uz/post/oʻzbekiston-respublikasi-maktabgacha-talim-tizimini-2030-yilgacharivojlantirish-kontseptsiyasi> -amalda